

Yedi İklim Türkçe Setinde Arapça Kökenli Sözcüklerin Sıklığı*

Hüseyin ÖZÇAKMAK**
Görkem Yılmaz TUTKU***

Öz

Bu çalışmanın amacı, Yedi İklim Türkçe setinde bulunan Arapça kökenli sözcükleri sayı, sıklık ve türlerine göre incelemek; tespit edilen Arapça kökenli sözcüklerin Türkçe ve Arapçada sahip oldukları anlamları öğrenci görüşlerine göre karşılaştırmaktır. Çalışma materyalini, Yedi İklim Türkçe setinde (A1-A2) yer alan okuma metinleri; çalışma grubunu 7 Arap öğrenci oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntem ve teknikleri bağlamında doküman incelemesi ile gerçekleştirilen çalışmada, analiz birimi olarak “sözcük” kullanılmıştır. Ayrıca sözcüklerin anlamsal boyutlarının belirlenmesi amacıyla görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, A1 ve A2 düzeyi Yedi İklim Türkçe setinin okuma metinlerindeki toplam sözcük sıklığının 16876 olduğu, bunlar arasında Arapça kökenli 474 sözcüğün 2883 kez (%17,1) kullanıldığı belirlenmiştir. Arapça kökenli sözcüklere en fazla A2 düzey ders kitabında yer verildiği; sözcük türleri açısından en çok isim, en az ise edat kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca Arap öğrencilerin görüşlerine göre dilimize girmiş Arapça kökenli sözcüklerin Arapça ile anlamsal açıdan büyük bir oranda (%70,5) benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancılar Türkçe öğretimi, Yedi İklim Türkçe seti, Arapça kökenli sözcükler

Frequency of the Words of Arabic Origin in the “Yedi İklim Türkçe” Textbook Series

Abstract

The aim of this study was to examine the number, frequency and types of the words of Arabic origin in the *Yedi İklim Türkçe* series, to compare the meanings of the words of Arabic origin with their meanings in Turkish and Arabic based on students' views. The materials scrutinized were the reading texts in the *Yedi İklim Türkçe* series (A1-A2) and the study group was composed of 7 Arab students. In this qualitative study, document analysis was used and “word” was used as the unit of analysis. In addition, an interview form was used to determine the semantic dimensions of the words. According to the findings obtained from the study, the total word frequency in the reading texts of the A1 and A2 levels of *Yedi İklim Türkçe* was 16876, among which 474 words of Arabic origin were used 2883 times (17.1%). It was determined that words of Arabic origin were included in the A2 level textbook mostly, and in terms of word types, it was found that the most used type was noun and the least used type was preposition. In addition, according to the opinions of the Arabic students, words of Arabic origin that entered Turkish showed a significant similarity in terms of their meanings with their Arabic counterparts (70.5%).

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language, Yedi İklim Türkçe series, words of Arabic origin

* Bu çalışmanın bir kısmı, 19-22 Haziran 2019 tarihlerinde Ankara Üniversitesi'nde düzenlenen VIth International Eurasian Educational Research Congress'te sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Hatay, h.ozcakmak@mku.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8579-5567

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Hatay, grkmylmz35@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4520-0570

Giriş

Yabancı dil, farklı ülkelerde yaşayan insanların birbirlerini tanıması ve birbirleriyle ilişkiler kurması gibi amaçlarla öğrenilmektedir. Eski dönemlerde daha çok siyasî ve ekonomik gerekçelerle başlayan bu öğrenme sürecinin hedefi, ülkelerin birbirleriyle ilişkilerini geliştirmeleriydi. Öyle ki ticarî ilişkilerini artırmak, aralarında yaşanan sorunlara daha hızlı çözümler üretmek ülkelerin öncelikli amacı olduğu için çoğu ülkede farklı ülkelerin elçilikleri açılmıştır.

Günümüzde ülkeler içinde farklı milletlerden insanlar bir arada yaşamaktadır. Dünyanın küreselleşmesi, birbirlerine ekonomik olarak bağlı, yaşanan gelişmelerden global olarak etkilenen ülkeleri ortaya çıkarmıştır. Ayrıca kendi ülkesinde yeterince para kazanamayan insanlar başka ülkelere işçi olarak çalışmaya gidebilmektedir. Dünyada yaşanan savaşlar sonucunda komşu ülkelere göç eden; yeme, içme ve barınma gibi insanî ihtiyaçlarını bu ülkede karşılamaya çalışan insanlar da bulunmaktadır. İşçilerin veya göçmenlerin, geldikleri yeni ülkenin dilini öğrenmeleri, günlük yaşamı idame ettirme ve ticari ilişkileri sürdürmeleri konusunda onlara kolaylık sağlamaktadır. Uzun yıllar önce herhangi bir ülkeye yerleşip vatandaşı olan kişilerin yanı sıra, o ülkenin vatandaşı olmayıp geçici süreliğine o ülkede yaşayan insanlar da bulunmaktadır.

Yabancı dil, sadece siyasi ve ekonomik nedenle öğrenilmeyebilir. İnsanların bir başka ülkenin doğal ve tarihî güzelliklerini görmek, yeni yerler keşfetmek gibi turistik bir amacı da olabilir. Turistik açıdan bakıldığında iki yön ortaya çıkmaktadır. Birincisi turisti ilgilendirirken ikincisi turisti ağırlayan kişileri bağlamaktadır. Turist olarak başka ülkeye seyahat eden kişilerin kendilerini ifade edebilecek kadar dil bilmesi gerekir. Böylelikle gittiği yerde daha rahat gezebilir, ihtiyaçlarını daha kolay giderebilir. Aynı şekilde turistik bir yerde ikamet eden kişilerin de gelen turistlerle anlaşacak veya kendi sattığı eşyaları tanıtabilecek kadar yabancı dil bilmesi gerekir. Bu sayede hem turist hem de ev sahibi konumunda olan kişi birbiriyle anlaşabilecektir.

Yabancı dil öğrenmenin gerekçeleri arasında eğitim öğretim önemli bir yer tutmaktadır. Geçmişten günümüze değin aileler çocuklarının iyi eğitim almalarını, birçok konuda donanımlı olmalarını istemişlerdir. Çünkü donanım olarak yeterli olmak, iş bulmaları konusunda öğrencilerin ellerini güçlendirmektedir. Ailelerin sahip olduğu bu kaygılar, iyi eğitim veren kurumlara yönelmelerini beraberinde getirmiştir. Günümüzde kişilerin mezun oldukları alana hâkim olmaları tek başına yeterli değildir. Bunun yanı sıra en az bir yabancı dil bilme şartı da çoğu zaman karşılına çıkmaktadır. Uluslararası iş yapmak, uluslararası şirketlerde iş bulmak amacıyla birçok kişi yabancı dil öğrenmek istemektedir. Bunun yanında, teknolojidaki son gelişmeleri yakından takip etmek, ülkesine yeni öğrendiği yöntem, teknik vb. unsurlarla faydalı olmak isteyen birçok genç araştırmacı da yüksek lisans ve doktora için yurt dışına gitmektedir. Amacı ne olursa olsun, yurt dışında yaşamak zorunda olan ve

Yedi İklim Türkçe Setinde Arapça Kökenli Sözcüklerin Sıklığı

kendi alanı ile ilgili gelişmeleri takip etmek zorunda kalan kişiler, gittiği ülkenin dilini veya dünya çapında herkesin konuştuğu dilleri öğrenmelidir.

Türkler coğrafi olarak sınırdış oldukları milletlerle ilişkiler kurmuşlardır. Tarihi kaynaklarla takip edilen devirlere bakılacak olursa, ilk yazılı ürünleri, Göktürk Devleti zamanında dikilen Orhun Kitabeleri oluşturmaktadır. Bu dönemde, Çinlilerle yaşanan etkileşimler söz konusudur. O dönemde başlayan etkileşimler giderek artmış; günümüze gelinceye kadarki süreçte, Türkler değiştirmiş oldukları coğrafyaya bağlı olarak birçok milletle tarihî ve kültürel ilişkiler oluşturmuşlardır. Oluşturulan bu ilişkiler, farklı dönemlerde çeşitli ülkelerden değişen oranlarda sözcük alınmasını kaçınılmaz kılmıştır. Nitekim Aksan tarafından yapılan çalışmada Türkçe içinde yabancı kökenli sözcüklerin oranı verilmiştir. Türkçede yer alan alıntı sözcüklerin; Köktürk döneminde %1'in altında, Uygur döneminde %2-5 arasında, 13. yüzyılda %20, 16. yüzyıldan Tanzimat dönemine kadar %50-65 arasında, Tanzimat döneminde ise %60 civarında olduğu saptanmıştır. Yine adı geçen çalışmada, dil devriminden sonra bu oranın 1965'te %43'e; sonrasında gittikçe azalarak %25'e düştüğü ifade edilmiştir (Aksan, 2000: 126-130). Türk Dil Kurumu tarafından çıkarılan Türkçe Sözlük dikkate alındığında, 92.292 sözcüğün yaklaşık %17'si (15.391) alıntı sözcükleri meydana getirmektedir (Türk Dil Kurumu, 2011).

Türk Dil Kurumunun vermiş olduğu bilgilere göre, Türk diline en fazla alıntılanan sözcükler Arap dilinden olmuştur. Türkçe Sözlük'te, 6.516 Arapça kökenli sözcük bulunmaktadır. Diğer alıntılanan sözcükler ise şu şekildedir (Türk Dil Kurumu, 2011: 2673): "Fransızca 5.540, Farsça 1.375, İtalyanca 607, İngilizce 518, Rumca 448, Almanca 105, Latince 68, Rusça 39, Yunanca 37, İspanyolca 31, Ermenice 24, Bulgarca 22, Macarca 15, Japonca 13, Moğolca 12, İbranice 8, Fince 2, Malay dili 2, Portekizce 2, Soğdca 2, Arnavutça 1, Fince 1, Korece 1, Sırpça 1, Slavca 1. Çeşitli diller aracılığıyla Amerika, Brezilya, Madagaskar, Maldivler yerlilerinin dilinden geçme çok az sayıda sözcük de Türkçenin söz varlığında yer alır."

Arapça kökenli sözcüklerin Türkçeye yerleşme süreci birtakım aşamalar sonucunda gerçekleşmiştir. Öncelikle Türklerin Orta Asya'dan Anadolu Yarımadası'na ayak basmalarıyla birlikte çeşitli boyutlarıyla bir Türk-Arap ilişkisi başlamıştır. Ancak daha öncesinde, 751 yılında yapılan Talas Savaşı sonrasında Araplar ve Türkler arasında yakınlaşma meydana gelmeye başlamıştır. Türklerin İslamiyet'le tanışmasıyla birlikte Arap diline, kültürüne ve inanç sistemine ehemmiyet verilmiştir. Kur'an dilinin Arapça oluşu, Arapça öğrenmeye kutsal bir derinlik kazandırmıştır. Özellikle Osmanlı İmparatorluğu döneminde Arapçaya verilen önem daha da artmış; medrese, tekke ve zaviyelerde Arap dili öğretilip konuşulur olmuştur. Tanzimat dönemine gelindiğinde ise Türk Dilinin içindeki Arapça kökenli sözcüklerin oranı %60 civarlarına ulaşmıştır (Aksan, 2000: 126). 1923 yılında tesis edilen Cumhuriyet'le birlikte, Türk dilindeki Arapça kökenli kelimeler kapsamlı bir şekilde sorgulanmaya başlanmış ve devamında "dil sadeleşme" hareketi kendini göstermiştir.

Ziya Gökalp, 1923 yılında yayımlanan “Türkçülüğün Esasları” adlı eserinde Arapçadan dilimize girmiş sözcükleri “Halk Lisanına Girmiş Arapça ve Acemce Kelimeler” başlığı altında açıklamıştır. Ona göre, Arapçadan alıntı olan kelimeler için üç özellik söz konusudur. Bu özelliklerden ilki, Arapçadan bir kelime alındığı zaman onun anlamdaşı olan sözcüğün tamamen atılması şeklindedir (Örneğin hasta kelimesi alınınca ‘sayru’ sözcüğü tamamen unutulmuştur). İkinci özellik ise, Arapça kelimelerin yanında Türkçe sözcüklerin de kullanım göstermesidir (Örneğin “siyah ve beyaz kelimeleri alındıktan sonra, kara ve ak kelimeleri ile birlikte kullanılmıştır). Üçüncü özellik ise, Türkçede bulunmayan Arapçadan alıntılanan sözcüklerin dilde yer etmesidir (Örneğin, abdest, namaz, Kur’an, cami ve ezan gibi kavramlar) (Gökalp, 1968: 103).

Alıntı sözcükler, kökenine ait yapısal özellikleri kendinde barındırırlar. Alıntı sözcüklerden beklenen şey, hedef dilin gramer unsurlarına ve söyleyiş özelliklerine uyum sağlamasıdır. Bu sözcüklerin, alıntılı olduğu dildeki yapısal unsurlarla özdeşlik kuramaması; o dilin yapısal özelliklerinde yozlaşmaya sebebiyet vermektedir. Bu nedenle, dildeki yabancı sözcüklere hedef dilin gramer yapısı ölçüsünde yeni bir form kazandırılır. Örneğin; Türkçe ile Arapça birbirinden farklı yapısal ve sesletimsel özelliklere sahiptir. Arapça kökenli sözcükler Türkçeye geçerken ya olduğu gibi alınmıştır ya da birtakım ses değişimlerine uğramıştır. “Beden (beden), cerrahî (cerrahî), diyanet (diyānet), esmer (esmer), fitne (fitne), gafil (gāfil), insan (insān), kelime (kelime), kemal (kemāl), nihayet (nihāyet), nikāh (nikāh), ruh (rūh), ruhsat (ruḥṣat), tamir (ta‘mîr), taraf (ṭaraf), vali (vāli), zekâ (zekā’)” gibi sözcükler -söyleyiş özellikleri katılmaksızın- Türkçeye doğrudan alıntılanmış sözlerden bazılarıdır. Ses değişimine uğrayan sözcüklerden bazıları ise şu şekildedir: “acaba (<‘acebā), adam (<‘ādem), fitre (<fiṭra), hendek (<ḥandek), keten (<kettān), lehim (<lahm), kılıf (<gīlāf), mağara (<mağāre), maymun (<meymūn), sofrası (<sufre), surat (<ṣūret)” (Dursunoğlu, 2014: 521). Bu sözcüklere bakıldığında, Türkçenin ünlü uyumu kuralına bağlı olarak çeşitli ses değişikliklerine maruz kaldıkları görülmektedir.

Türkler diğer dillerden birçok sözcük ve kavram almasına karşın diğer dillere yüzlerce sözcük ve kavram vermiştir. Türkçe; Arapça, Farsça, Sırpça, Arnavutça, Ermenice ve Yunanca gibi birçok dili etkilemiş ve onlarca dile binlerce sözcük vermiştir (Karaağaç, 2008: 6). Arapçadaki Türkçe alıntılarını, Türklerin Orta Asya’dan Anadolu Yarımadası’na göç etmeleriyle birlikte, kapsam olarak genişlediği söylenebilir. Özellikle günümüz Arap devletlerinin bir dönem Osmanlı hâkimiyeti altında bulunmaları ve Arap coğrafyası diye tabir edilen bölgede Türk devletlerinin hüküm sürmeleri, Türkçeden Arapçaya sözcük geçişini arttırmıştır. Yüce (1999), Suriye Arapçasında yaklaşık olarak 3000, Mısır Arapçasında 900, Sudan Arapçasında 300, Irak Arapçasında da 250 kadar Türkçe kelime bulunduğunu belirtmiştir (Yüce, 1999: 19). Türkçeden Arapçaya geçen sözcüklerle ilgili çalışmalar az olmakla beraber, bu alanda yapılmış araştırmalar da bulunmaktadır. Cheneb 1922 yılında yayımladığı “Cezayir Konuşma Dilinde Muhafaza Edilen Türkçe Kelimeler ve Farsça Kelimeler” başlıklı çalışmada, Cezayir Arapçasında 634

Yedi İklim Türkçe Setinde Arapça Kökenli Sözcüklerin Sıklığı

Türkçe kelimenin yer aldığını tespit etmiştir. Bu sözcükler, askerî, denizcilik, giyecek, gıda, alet isimleri, sanat gibi alanlarda kullanılan sözcüklerdir (Cheneb, 1966). Aytaç (1994) ise, “Arap Lehçelerindeki Türkçe Kelimeler” adlı çalışmasında Arapçada 941 sözcüğün bulunduğunu saptamıştır. Saptanan Türkçe sözcüklerin 179’u meslek unvanları, 75’i yiyecek-içecek, 45’i askerlik, 40’ı yer adı, 24’ü özel isim, lakap ve unvanlar, 89’u araç-gereç isimleri, 52’si giyim-kuşam, 8’i akrabalık, 7’si hayvan isimleri ve 6’sı maden isimleri olmak üzere çeşitli alanlarda yer aldığı görülmektedir. Ayrıca çalışmada, 97’si sıfat ve 15’i fiil olmak üzere toplam 112 sözcüğün Türkçeden Arapçaya alıntılındığı belirtilmiştir. Bunun haricinde, 264 sözcüğün diğer alanlarda yer ettiği aktarılmıştır (Aytaç, 1994: 150-151).

Görüldüğü üzere, sözcük alışverişi diller arasında gerçekleşen doğal bir süreçtir. Bu nedenle herhangi bir dilin öteki dillerden sözcük alması veya onlara sözcük vermesi bir sorun olarak görülmemelidir. Aksine var olan ortak sözcükler her iki dil için bir avantaja dönüştürülmelidir. Türkçenin içerisinde birçok Arapça kökenli ve sair dillerin sözcükleri bulunmaktadır. Ortak olarak kullanılan kelimeler yabancı dil öğretiminde iki dil için bir hazırbulunmuşluk olarak görülebilir (Alp, 2017: 141-142). Türkçe ve Arapça sözcüklerdeki ortaklık, ana dili Türkçe olan bireylerin Arapça öğrenmeye veya ana dili Arapça olan kişilerin Türkçe öğrenmeye karşı olumlu bir tutum kazanmalarını sağlayabilir. Dillerde ortak olarak bulunan sözcüklerin dil öğrencilerine aktarılması yoluyla bu olumlu tutum yerini kelime hazinesinin zenginleşmesine bırakacaktır.

Sözcük öğretimi, dil öğretiminin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Dil öğreniminde sözcüklerin gücünden yararlanmak iletişimin daha rahat yapılabilmesini olanaklı kılar. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin kelime hazinelerini zenginleştirmelerinde; dinleme, okuma, yazma ve konuşma uygulamalarını gerçekleştirmelerinde onlara yardımcı olabilir. Ancak sözcük öğreniminde, basmakalıp bir yöntem benimsenmemelidir. Bu açıdan sözcük öğreniminde ve öğretiminde belli stratejilerin uygulanması gerekir. Nation (2005), sözcüklerin öğretimindeki stratejiyi “öğrenme yükü” olarak tanımlamıştır. Öğrenme yükü; anlam, biçim ve kullanım olmak üzere üç alt başlığa sahiptir. Bu kavramlar aşağıdaki tabloda açıklanmıştır (Nation, 2005: 48-49; akt: Uğur ve Azizoğlu, 2016: 154):

Tablo 1. Öğrenme Yükü ve Alt Kavramları

Anlam	Biçim ve Anlam	Sözcük öğrencinin ana dilinden aktarma bir sözcük müdür?
	Kavram ve Bildirimleri	Ana dilinde yaklaşık olarak aynı anlama gelen bir sözcük var mıdır?
	Çağrışımlar	Kelimenin, ana dilinde benzer anlama gelen kelimeyle dizilişi uyar mı?
Biçim	Sözlü Biçim	Öğrenciler sözcüğü duyduklarında onu tam olarak tekrar edebilirler mi?
	Yazılı Biçim	Öğrenciler kelimeyi duyduklarında onu doğru yazabilirler mi?
	Sözcük Parçaları	Öğrenciler sözcükteki bilinen ekleri tespit edebilirler mi?
Kullanım	Dil Bilgisel İşlev	Sözcük öngörülebilir dilbilgisi kalıplarına uygun mudur?
	Eşdizimlilik	Ana dilindeki benzer anlama gelen sözcükle aynı eşdizimliliğe sahip midir?
	Kullanımdaki Kısıtlamalar	Ana dilindeki benzer anlama sahip sözcüğün kullanımıyla aynı kısıtlamalara sahip midir?

Buna göre, sözcüklerin anlam, biçim ve kullanım özelliklerinin irdelenmesi ve dört temel dil becerisindeki karşılıklarının bulunması gerekmektedir.

Sözcük öğretiminde şüphesiz ders kitaplarının önemli bir yeri bulunmaktadır. Ders kitapları, öğrencilerin yeni sözcüklerle sistemli ve düzenlenmiş bir şekilde tanışabilecekleri bir ortam hazırlar. Son dönemlerde yaşanan “mülteci” sorunuyla birlikte yabancılara Türkçe öğretimi alanında birçok kitap hazırlanmıştır. Örneğin; Yunus Emre Enstitüsü “Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Metni” ölçütlerine ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin ilkelerine uygun olarak ders kitapları, çalışma kitapları, öğretmen kılavuz kitapları, yardımcı okuma kitapları, resimli sözlükler, Z-kitap gibi basılı, görsel ve işitsel birçok dil öğretim araç-gereçleri hazırlamaktadır. Çocuklar için Türkçe (ÇİT) Seti, Türkçe Öğreniyorum Seti ve Yedi İklim Türkçe Seti Yunus Emre Enstitüsü’nün hazırlamış olduğu başlıca üç settir (URL 1). Bu kitaplarda, “sözcük öğretimi için yapılan çalışmalar bazen dört temel dil becerisi ile ilişkilendirilmiş bazen de sadece sözcük öğretimi üzerine şekillendirilmiştir” (Uğur ve Azizoğlu, 2016: 152).

Günümüzde yaşanan sosyo-politik gelişmeler neticesinde yabancılara Türkçe öğretimi alanına verilen önem daha da artmıştır. Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle Suriyeliler ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlar ve Türkiye’ye sığınmışlardır. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 2019 verilerine göre; şu an ülkemizde 3 milyon 639 bin 284 “Suriyeli sığınmacı” bulunmaktadır (URL 2). Bu sığınmacıların arasında eğitim-öğretim çağına gelmiş 1 milyon 47 bin 536 çocuk bulunmaktadır. Suriyeli çocukların eğitim öğretim hayatına katılıp devam etmesini sağlamak amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF) 2016 yılının Aralık ayında Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Projesi’ni (PICTES) uygulamaya koymuşlardır. Bu proje kapsamında Adana, Adıyaman, Ankara, Antalya, Batman, Bursa, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kilis, Kocaeli, Konya, Malatya, Mardin, Mersin, Osmaniye, Sakarya, Siirt ve Şanlıurfa illerimizde Türkçe öğretimi için geçici eğitim merkezleri açılmıştır (URL 3). Bu geçici eğitim merkezlerinde Yunus Emre Enstitüsü’nün hazırlamış olduğu kaynak kitaplardan istifade edilmektedir.

Çalışmamızda dilimizde bulunan Arapça kökenli ortak sözcüklerin setlerde ne ölçüde yer aldığı belirlenmesi amacıyla Yunus Emre Enstitüsü’nün hazırlamış olduğu Yedi İklim Türkçe Seti örneklem olarak seçilmiştir. Çalışmada, temel düzey (A1-A2) Yedi İklim Seti okuma metinlerindeki Arapça kökenli sözcüklerin sayısı, sıklık ve türlerinin belirlenmesi ayrıca öğrenci görüşlerinden hareketle, Türkçe ve Arapçada ortak olan bu sözcüklerin anlamsal açıdan benzerlik ve farklılığının ortaya konması amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma modelinde gerçekleştirilen araştırmada veriler, Yedi İklim Türkçe setinde yer alan Arapça kökenli sözcüklerin doküman incelemesi tekniği kullanılarak analiz edilmesiyle elde edilmiştir. Doküman incelemesi, “araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217). Doküman incelemesi sonucunda ortaya çıkarılan Arapça kökenli kelimeler, öğrencilere sorularak sözcüklerin semantik boyutlarına ilişkin öğrenci görüşleri alınmıştır. Öğrenci görüşlerinin analizinde içerik analizinden faydalanılmıştır. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı yapılan kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir tekniktir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015).

Çalışma Materyali ve Çalışma Grubu

Araştırma materyali, temel düzey (A1-A2) Yedi İklim Türkçe Seti'nin ders ve çalışma kitaplarında yer alan okuma metinlerindeki Arapça kökenli sözcüklerdir. Çalışma grubunu ise Türkçe konuşma ve anlama bakımından yüksek düzeyde olan 7 Suriyeli öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin belirlenmesinde, kurs kapsamında Suriyeli öğrencilere ders anlatan bir öğretmenin tecrübe ve gözlemleri etkili olmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veriler, Yedi İklim Türkçe Seti A1 ve A2 okuma metinleri aracılığıyla toplanmış, veriler üzerinde doküman incelemesi yapılmıştır. Setlere yönelik incelemede, Arapça kökenli sözcüklerin sayı ve sıklığı ile sözcük türlerine ait veriler belirlenmiş; içerik analizi ile incelenen öğrenci görüşlerinde ise sözcüklerin anlamsal boyutları tespit edilmiştir.

Okuma metinlerindeki Arapça kökenli sözcükler, Türk Dil Kurumu'nun Köken Bilimi Sözlüğü (URL 1) temel alınarak tespit edilmiştir. Bu sözcüklerin sayı ve sıklıkları kitap düzeylerine göre ayrıştırılmıştır. Sözcük tespiti sırasında, Türkçe-Arapça birleşik sözcükler, Arapça-Farsça birleşik sözcükler ve nispet eki almış sözcükler Arapça kökenli sözcük olarak kabul edilmiştir.

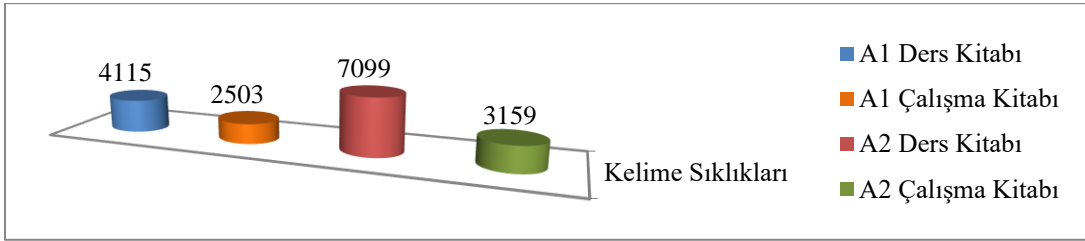
Sözcük sıklığının tespit edilmesi aşamasında, öncelikle Türkçe kelimelerin toplam sıklığı ve bunlar içinde yer alan Arapça kökenli kelimelerin sıklığı A1 ders ve çalışma kitabı ile A2 ders ve çalışma kitaplarına göre ayrı ayrı saptanmış, sonrasında Arapça kökenli sözcüklerin sözcük türleri belirlenmiştir. Sözcük türleri belirlenirken, Türk Dil Kurumunun Sözcük Türü Sözlüğü'nden ve bir uzmandan yardım alınmıştır.

Sözcüklerin semantik boyutlarının belirlenmesi sürecinde, okuma metinlerinden hareketle belirlenen Arapça kökenli sözcükler, alfabetik sırayla listelenmiş, bu sözcükler Türkçe konuşma ve anlama düzeyi yüksek olan A1 seviyesindeki 7 Suriyeli öğrenciye sözel olarak sorulmuş, onlardan bu sözcükleri “aynı”, “kısmen aynı”, “farklı” ve “bilmiyorum” şeklindeki 4 seçenek kapsamında anlamsal açıdan değerlendirmeleri istenmiştir. Bu aşamada öğrencilerle birebir iletişim kurularak onlara sözcüklerin Türkçede ne anlama geldiği “düz anlatım, drama ve canlandırma” yöntem ve teknikleriyle açıklanmıştır. Sözcüklerin sesletiminde, Türkçenin fonem özellikleri dikkate alınmıştır.

Bulgular

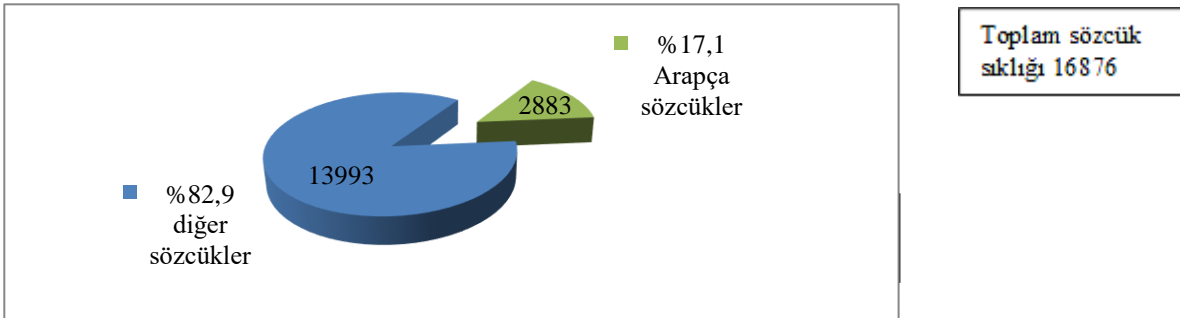
Çalışmada Yedi İklim Türkçe Seti'nin A1 ve A2 ders ve çalışma kitaplarının incelenmesi sonucu ulaşılan bulgular, grafik ve tablolar hâlinde aşağıda ifade edilmiştir.

Grafik 1. Yedi İklim Setinde Yer Alan Sözcüklerin Sıklıkları

Grafik 1 incelendiğinde, sözcüklerin en fazla A2 ders kitabı okuma metinlerinde (f=7099) tekrar ettiği, en az ise A1 çalışma kitabında (f=2503) yer aldığı görülmektedir.

Grafik 2. Arapça Sözcük Sıklığının Toplam Sözcük Sıklığına Oranı

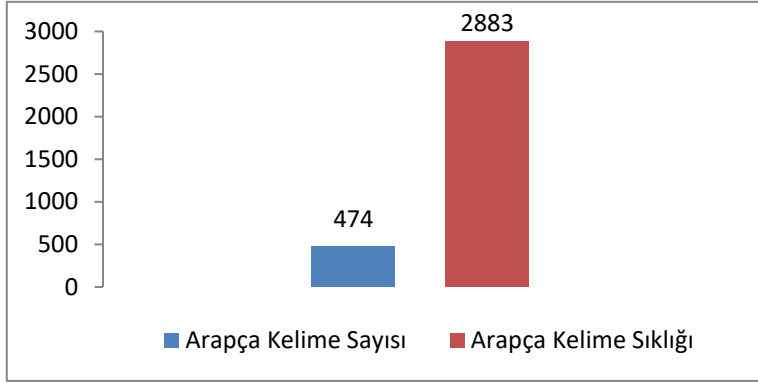

Grafik 2’de, A1 ve A2 ders ve çalışma kitaplarının okuma metinlerinden elde edilen sözcük sıklıkları verilmiştir. Grafiğe göre, okuma metinlerinde yer alan 16876 sözcüğün 2883’ü (%17,1’i) Arapça kökenli sözcüklerden oluşmaktadır.

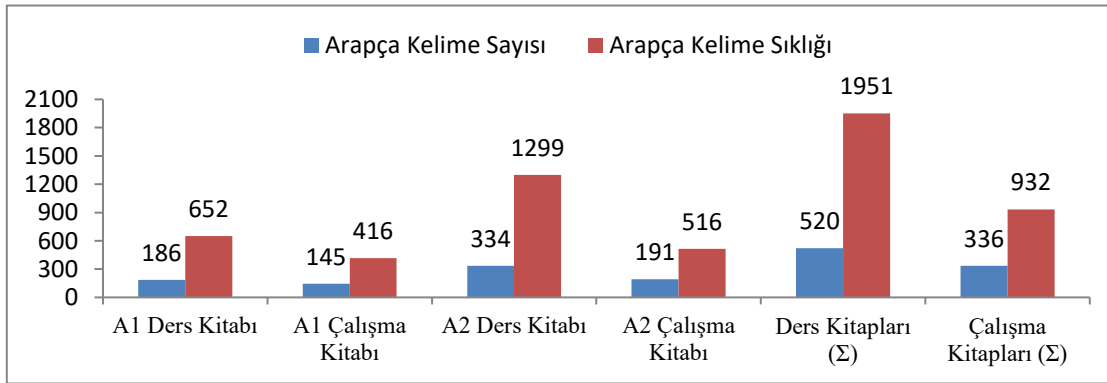
Yedi İklim Türkçe Setinde Arapça Kökenli Sözcüklerin Sıklığı

Grafik 3. Arapça Sözcüklerin Sayı ve Sıklıklarına İlişkin Bulgular

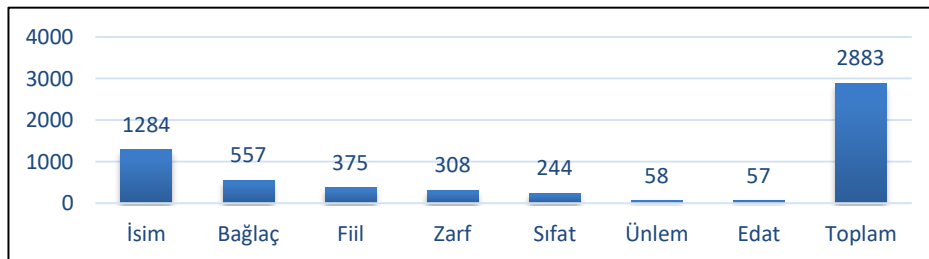
Grafik 3 gözden geçirildiğinde, Yedi İklim seti A1 ve A2 ders ve çalışma kitabı okuma metinlerinde 474 Arapça kökenli sözcüğe rastlandığı, bu sözcüklerin cümle içerisinde 2883 kez tekrar ettiği görülmektedir.

Grafik 4. Kitap Düzeylerine Göre Ayrıştırılmış Arapça Sözcük Sıklıkları

Grafik 4 gözden geçirildiğinde, ders kitaplarının, çalışma kitaplarından daha fazla Arapça kökenli sözcük sayısına ve sıklığına sahip olduğu görülmektedir. Ders kitapları içinde en fazla Arapça kökenli sözcük sayısı (f=334) ve sıklığının (f=1299) A2 ders kitabında yer aldığı en az sözcük sayısı (f=145) ve sıklığının ise (f=416) A1 çalışma kitabında bulunduğu anlaşılmaktadır.

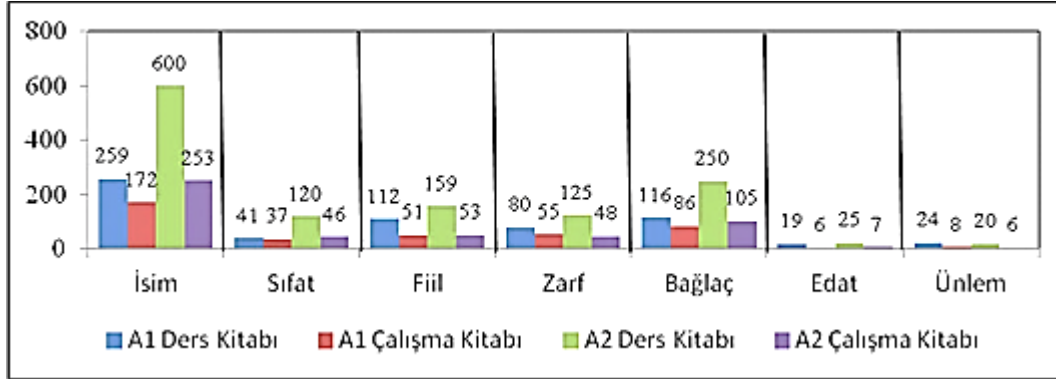
Grafik 5. Arapça Kökenli Sözcüklerin Türlerine İlişkin Bulgular

Grafik 5, A1 ve A2 okuma metinlerinde tespit edilen Arapça kökenli sözcüklerin türlerine ilişkin verileri göstermektedir. Grafiğe göre, Arapça kökenli sözcükler cümle içerisinde en fazla isim (f=1284)

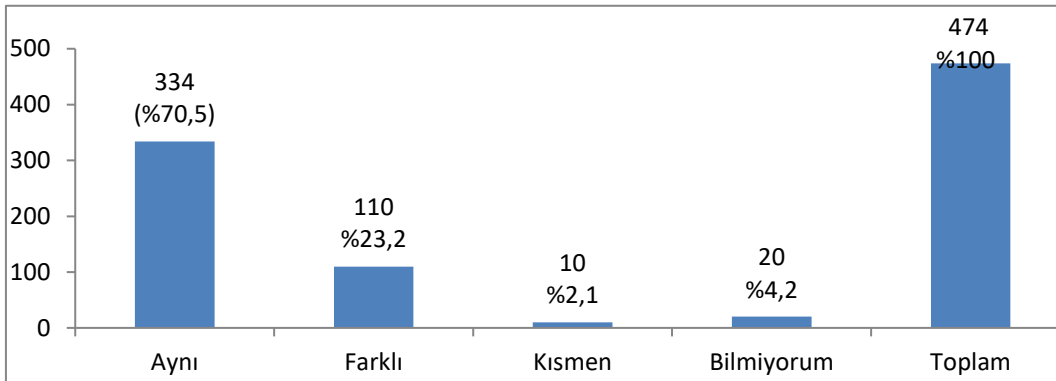
olarak kullanılırken bunu bağlaç (f=557) ve fiil (f=375) türleri takip etmiştir. En az kullanılan sözcük türleri ise edat (f=57) ve ünlem (f=58) olmuştur.

Grafik 6. Arapça Kökenli Sözcük Türlerinin Düzeylere Göre Dağılımı

Grafik 6'da, A1 ve A2 ders ve çalışma kitabı okuma metinlerinden hareketle tespit edilen Arapça kökenli sözcüklerin türlerine göre dağılımı gösterilmiştir. Buna göre, hem A1 ders ve çalışma kitaplarında hem de A2 ders ve çalışma kitaplarında, en çok kullanılan sözcük türü *isim* ve *bağlaç* iken en az kullanılan sözcük türü *edat* ve *ünlem* görevli sözcüklerden meydana gelmiştir. *İsim*, *sıfat*, *fiil*, *bağlaç* ve *edat* görevli sözcükler en fazla A2 ders kitabında, en az A1 çalışma kitabında yer alırken; *zarf* görevli sözcükler en fazla A2 ders kitabında, en az A2 çalışma kitabında yer almıştır. *Ünlem* ise en çok A1 ders kitabında ve en az A2 çalışma kitabında kullanılmıştır.

Grafik 7. Arapça Kökenli Sözcüklerin Anlamsal Açından Dağılımı (Öğrenci Görüşleri)

Grafik 7'de A1 ve A2 ders ve çalışma kitabı okuma metinlerinde bulunan Arapça kökenli 474 sözcüğün semantik boyutuna ilişkin öğrenci görüşlerine yer verilmiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, Türkçede yer alan Arapça kökenli sözcüklerin, anlam bakımından Arap sahasındaki kullanımlarla benzerlik gösterdiğini (%70,5) belirtmiştir. Anlamsal olarak farklılaşan sözcük sayısı 110, kısmen benzer anlama sahip sözcük sayısı 10 olarak ifade edilmiştir. Öğrenciler, 20 sözcüğün anlamını ise bilmediklerini beyan etmişlerdir.

Yedi İklim Türkçe Setinde Arapça Kökenli Sözcüklerin Sıklığı

Tablo 2. Temel Düzey Yedi İklim Seti'nde En Çok Kullanılan 50 Arapça Sözcük

Sözcükler	f	Sözcükler	f
1. Ve	463	26. Resim	19
2. Saat	88	27. Devam	17
3. Ama	70	28. Merak	17
4. Teşekkür	55	29. Sanat	16
5. Dünya	53	30. Tabii	16
6. İnsan	49	31. Hayır	15
7. Zaman	47	32. Seyir	15
8. Merhaba	39	33. Şikâyet	15
9. Kitap	35	34. Bazı	14
10. Şey	33	35. Kule	14
11. Tamam	33	36. Fayda	13
12. Tatil	33	37. Tarih	13
13. Aile	30	38. Cami	12
14. Kahvaltı	30	39. Dakika	12
15. Sabah	29	40. Fazla	12
16. Eşya	26	41. Fiyat	12
17. Hazır	25	42. Sebep	12
18. Haber	24	43. Tarihi	12
19. Kadar	24	44. Af	11
20. Fark	23	45. Aşure	11
21. Hayat	21	46. Hareket	11
22. Merkez	21	47. Hediye	11
23. Sınıf	21	48. Kalabalık	11
24. Aynı	19	49. Mevsim	11
25. Heyecan	19	50. Ressam	11

Toplam Sözcük 1643 (%9,74)

Tablo 2'de A1 ve A2 düzeyi okuma metinlerinde en fazla kullanılan 50 Arapça kökenli sözcük gösterilmiştir. Tabloya göre ilk 50 sözcük listesinde, az sayıda fiil görevli sözcük bulunurken, isim soylu sözcüklerin fazlalığı göze çarpmaktadır. Arapça kökenli sözcükler arasında bağlaçlar da önemli bir yer tutmaktadır. Tabloya göre incelenen dil öğretim setinde en fazla “ve” (f=463) ile “ama” (f=70) bağlaçları kullanılmıştır. Ayrıca ilk 50 sözcük, tüm sözcükler içinde %9,74 orana sahiptir.

Sonuçlar

Yedi İklim Türkçe A1-A2 ders ve çalışma kitaplarının okuma metinleri temel alınarak hazırlanan bu çalışmada, Arapçadan dilimize geçmiş sözcüklerin toplam sayısı ve sıklıkları, kitap düzeylerine göre sözcük sayısı ve sıklıkları, cümle içerisinde kullanım durumuna göre sözcük türleri belirlenmiştir. Ayrıca sözcüklerin anlamsal açıdan öğrenciler tarafından değerlendirilmesi ve araştırmaya katılan öğrencilerin Arapça ile ortak olarak kullandığımız sözcükler hakkındaki görüşleri keşfedilmeye çalışılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıda maddeler hâlinde sunulmuştur.

- Temel düzey Yedi İklim Türkçe seti okuma metinlerinin sözcük sıklıklarına ilişkin yapılan çalışma neticesinde, toplam 16876 Türkçe sözcüğün tekrar ettiği tespit edilmiştir. Tekrar eden

sözcüklerden 2883'ünün Arapça kökenli olduğu ve Arapça kökenli sözcüklerin toplam sözcük sıklığı içerisinde %17'lik bir dilime sahip olduğu saptanmıştır.

- Arapça kökenli sözcüklerin sıklığı ve sayısına ilişkin yapılan çalışma neticesinde, temel düzey Yedi İklim Türkçe seti okuma metinlerinde yer alan 474 Arapça kökenli sözcüğün 2883 defa tekrar ettiği tespit edilmiştir.

- Sözcük sıklığı, kitap düzeylerine göre dağılım açısından değerlendirildiğinde, en fazla sözcük sıklığının A2 ders kitabında (f=7099) olduğu bunu A1 ders kitabının (f=4115) takip ettiği belirlenmiştir. A2 çalışma kitabının sözcük sıklığının 3159 olduğu, sözcük sıklığı bakımından en az orana sahip olan kitabın 2503 sözcükle A1 çalışma kitabı olduğu tespit edilmiştir.

- Arapça kökenli sözcüklerin sayı ve sıklıklarının kitap düzeylerine göre incelenmesi neticesinde, en fazla Arapça kökenli sözcüğün A2 ders kitabı okuma metinlerinde (f=334) yer aldığı bu sözcüklerin 1299 kez yineleniği tespit edilmiştir. Ayrıca A1 ders kitabı okuma metinlerinde 186 Arapça kökenli sözcüğün 652 defa; A2 çalışma kitabı okuma metinlerinde 191 Arapça kökenli sözcüğün 516 kere ve A1 çalışma kitabı okuma metinlerinde 145 Arapça kökenli sözcüğün 416 defa tekrar ettiği saptanmıştır. Yedi İklim A1-A2 düzeyi ders ve çalışma kitaplarının okuma metinlerinde en fazla kullanan Arapça kökenli sözcüğün “ve” bağlacı olduğu bunu sırasıyla “saat”, “ama”, “teşekkür”, “dünya”, “insan” sözcüklerinin takip ettiği çalışmada ulaşılan bir başka sonuçtur.

- Arapça kökenli sözcüklerin sözcük türlerine ilişkin yapılan çalışma sonucunda; Arapça kökenli sözcüklerin en fazla isim (1284) olarak kullanıldığı, bunu bağlaçların (557) takip ettiği görülmüştür. Bu sözcük türlerini takiben, Arapça kökenli sözcükler sırasıyla fiil (375), zarf (308) ve sıfat (244) olarak kullanılmıştır. Ayrıca tespit edilen sözcükler kendilerine en az edat (57) ve ünlem (58) göreviyle cümle içerisinde yer edinmiştir. Kitap düzeyleri ve kelime türleri birlikte değerlendirildiğinde, isim, sıfat, fiil, zarf, bağlaç ve edat göreviyle kullanılan sözcüklere en fazla A2 düzeyi ders kitabında yer verildiği, ünlem göreviyle kullanılan sözcüklerin ise en fazla A1 düzeyi ders kitabında bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Son olarak, 474 Arapça kökenli sözcüğün semantik durumlarına ilişkin öğrenci görüşleri incelendiğinde, Türkçede kullanılan Arapça kökenli 334 sözcüğün anlamsal bakımdan Arapça ile aynı (%70) olduğu; 110 sözcüğün Türkçedeki anlamı ile Arap sahasındaki anlamının farklı (%23) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrenciler, 10 sözcüğün kısmi olarak anlamı karşıladığını ve 20 sözcüğün anlamını bilmediklerini beyan etmişlerdir.

Yedi İklim Türkçe Setinde Arapça Kökenli Sözcüklerin Sıklığı

Kaynaklar

- Aksan, D. (2000). *Türkiye Türkçesinin dünü, bugünü, yarını*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Alp M. (2017). Türklere Arapça öğretiminde hazırbulunuşluk if'âl vezninde Türkçeleşmiş Arapça asıllı master isimler ve örneklem kullanımları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(2), 130-142.
- Aytaç, B. (1994). *Arap lehçelerindeki Türkçe kelimeler*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Cheneb, M. B. (1966). Cezayir konuşma dilinde muhafaza edilen Türkçe ve Türkçe aracılığı ile gelen Farsça kelimeler. (Çev. Ahmed Ateş). *Bellekten-Türk Dili Araştırmaları Yıllığı (1966)*, 158-213.
- Dursunoğlu, H. (2014). Türkiye Türkçesindeki Arapça sözcükler ve bu sözcüklerdeki ses olayları. *Turkish Studies*, 9(9), 517-528.
- Gökalp, Z. (1968). *Türkçülüğün esasları*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Karaağaç, G. (2008). *Türkçe verintiler sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Nation, P. (2005). Teaching vocabulary. *The Asian EFL Journal Quarterly*, 7(3): 47-54.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uğur, F. ve Azizoğlu N. İ. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının sözcük öğretimi açısından değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(1): 151-166.
- URL 1: <https://www.yee.org.tr/tr/birim/turkce-ogretim-setleri> (Erişim Tarihi: 09.10.2018).
- URL 2: <https://www.goc.gov.tr> (Erişim Tarihi: 03.08.2019).
- URL3: https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_04/08133210_01Nisan2019internetSunusuGeciciKorumaAIOgr.pdf (Erişim Tarihi: 05.05.2019).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüce, N. (1999). *Osmanlı Türkçesi*. İstanbul: Osmanlı Medeniyeti Tarihi.

Extended Abstract

Introduction

Turkish people have established historical and cultural relationships with many nations. As a result of those relationships, words have been added from various languages at varying rates and in various periods. According to Turkish Language Association (TDK) most of the loanwords in Turkish are from Arabic (6.516) (TDK, 2011: 2673). Arabic also is among the languages that Turkish gave words and concepts to (Karaağaç, 2008: 6). For instance, in Syrian Arabic, there are approximately 3000 Turkish words (Yüce, 1999: 19). Loaning and borrowing words are a natural process among languages. Therefore, a language's borrowing words from others should be considered ordinary. Common words can be advantageous in vocabulary teaching for both the languages that loan words and those that borrow from them.

Course books are highly important for vocabulary teaching. They pave the way for students' learning of new words systematically and regularly. A great number of books for teaching Turkish to foreigners have been published recently because of the "refugee" crisis. The "Yedi İklim Türkçe" series by the Yunus Emre Institute is one of those. This series is currently being used in many provinces of Turkey to teach Turkish to Syrians. In the current study, the "Yedi İklim Türkçe" series was analyzed focusing on the words of Arabic origin in Turkish.

Method

In the study that employed the qualitative research model, the words of Arabic origin in Turkish in the "Yedi İklim Türkçe" series were analyzed. Then, the students were asked to express their views on the semantic aspects of the predetermined words of Arabic origin. The research materials were the reading texts included in the basic level (A1-A2) course and work books in the "Yedi İklim Türkçe" series. The study group consisted of 7 Syrian students whose speaking and listening comprehension skills in Turkish were high. In the analysis, the number and frequency of the words of Arabic origin and the types of words were determined; semantic

dimensions of the words were identified through the students' views. Firstly, total frequency of the Turkish words and frequency of the words of Arabic origin were determined according to the levels of A1 and A2. Then, the words of Arabic origin were sorted alphabetically and their meanings were asked to the 7 Syrian students.

Result and Discussion

Based on the findings obtained from the research, it was found that the total word frequency in the reading texts of the "Yedi İklim Türkçe" series (A1-A2 levels) was 16876, and 474 words of Arabic origin among these words were used 2883 times (17,1%). Additionally, it was concluded that the words of Arabic origin were mostly included in the A2 level course book. The most used type of Arabic origin words were nouns and the least used type was prepositions. Furthermore, it was understood that the words used as nouns, adjectives, verbs, adverbs, conjunctions and prepositions were mostly included in the A2 course book; the exclamatory words were mainly included in the A1 course book. Additionally, the mostly repeated word of Arabic origin in the reading texts was the conjunction "ve" (and) (f=463). According to the views of the Arabic students, while 334 words borrowed from Arabic had the same meaning with their Arabic counterparts (70,5%), 110 words had different meaning from their Arabic counterparts (%23,2).